

LEBIS

We know

books

MATEIU I. CARAGIALE

Remember

*

*Craii de Curtea-Veche
și alte scrieri*

Ediție îngrijită
de Florin Ioniță

EDITURA
ART

Cuprins

Tabel cronologic / 5

Pajere / 11

Remember / 41

Craii de Curtea-Veche / 67

Întâmpinarea Crailor / 71

Cele trei hagialâcuri / 91

Spovedanii / 126

Asfințitul Crailor / 162

Sub pecetea tainei / 203

Mi-a îngânat stăpâna: „Nu-n file-ngălbenite
Stă-mbălsămată taina măririi strămoșești.
Amurgul rug de purpuri aprinde; de-l privești,
Se-nfiripă-n vâlvoarea-i vedenii strălucite.

Căci, uriașe stoluri la zări încremenite,
Zac norii ce, în pragul genunilor cerești,
Par pajere-ncleștate de zgriptori din povești
Umbrind cetăți în flăcări cu turnuri prăbușite.

Dar ceața serii-neacă troianele de jar.
Atunci mergi de te-așază sub un bătrân stejar,
Ascultă mândrul freamăt ce-n el deșteaptă vântul,

Ca-n obositu-ți suflet de vrajă răzvrățiți,
Când negrul vâl al nopții înfășură pământul,
În gemăt să tresalte străbunii adormiți.”

1910

*Rois barbares,
Sombres chasseurs d'aurochs...¹*

H. Taine²

O! tu, care-ai mânat barbare gloate
Ca să sfărâmi împărății bătrâne
Și-ai câștigat izbânzi nenumărate;

Tu, ce-n trufia inimii păgâne
Ai pângărit răsând altare sfinte
Și-ai ars cetăți, ai fost măreț, stăpâne,

Când jefuind regeștile morminte
Zdrobitei hârci îi ai răpit cununa,
Și oaselor bogatele veșminte;

O! negre Domn, care-ai stârnit furtuna
De năvăliri, de-ai zguduit pământul,
Dacă-al tău nume îl săpase runa

Cea tainică pentr-a-ți slăvi avântul,
L-a șters neîmpăcată-apoi uitarea,
Precum ți-a spulberat cenușa vântul.

Povestea ta pierdută e-n vârtoarea,
De ani supuși ce vremea-a spulberat,
Dar umbra ta le mohorăște zarea,

Că-nalt răsari, cumplit, neîndurat,
Cuprins de flăcări pe căzânde turlle,
Cu pieptul gol luptând însângerat,

¹ „Regi barbari/ Întunecați vânători de zimbri...” (fr.).

² *Hyppolite Taine* (1828-1893) – istoric și critic literar francez.

Beat de măcel. Asurzitoare surle
Cu spițele se întreceau turbate,
Și-ades făceai îngrozitor să urle

De buciumări pădurile carpate,
Vânând călare zimbrul și vierul
Și săgetând jivine-însăimântate.

În sumbri nori ce trec încomând cerul
În zori, goniți de aspra vijelie,
Le mai zăresc cum fug mugind de fierul

Ucigător. Zburau cu veselie
Deasupra-ți corbii, și de-atâta sânge
Răsar și astăzi roșii flori din glie.

Dar, îndelung nu ți-a fost dat a-nfrânge
Pe-aceea ce pândise rânjitoare,
La sânu-i rece să te poată strânge,

Și ai pierit, trădat într-o strâmtoare.
Amar te-a plâns, pletoasa seminție
Ea, ce pe-o culme-într-un apus de soare,

Urlând, te-a ars cu-ntreaga-ți avuție,
Cu-ai tăi sirepi, cu roabele iubite,
Ce desfătau posaca ta beție.

*

Sunt seri, spre toamnă, adânci și strălucite
Ce, luminându-mi negura-amintirii,
Trezesc în mine suflete-adormite

De mult, încât cad pradă amăgirii
Când cerul pânguit la zări cuprinde
Purpura toată, și toți trandafirii,

Și-n sânge scaldă para ce-l aprinde
De vii văpăi – privind atunci amurgul,
Un dor păgân sălbatic mă încinde, –

Și văd, stăpâne, cum îți arde rugul.

1912

Din goană-l săgetară trădat într-o strâmtoare
Și-n adâncimi de codri, sub ceru-nnegurat,
Crunți vânători de zimbri urlând i-au înălțat
O schelă uriașă de prăzi și de odoare.

Și trupuri răstignite, și tigve rânjitoare,
Și prunci zdrobiți, și roabe cu sânul spintecat
Se zbat în gheara morții pe rugu-nsângerat,
Ce-n vârful-i poartă leșul înțepenit călare.

În purpura înfiptă pe zalele-aurite
Cuceritorul pare, urdiilor cernite,
Un falnic zeu ce cată să se avânte-n nori,

Și, ne-mpăcați în juru-i, cu sulițele-ntinse
I-arată către zare pletoșii luptători
Cum ard îngenuncheate cetățile învinse.

1907

Trecând ca o nălucă, prin vifor, prin noroi
El fuge-nvins și bezna pădurilor l-îngHITE;
Nu simte cum în valuri, din rănilile cumplite,
Îi curge mândrul sânge pe platoșă șiroi.

Dar gându-i vajnic zboară sălbatic înapoi,
Și când își amintește cum, de păgâni răpitate,
Plăpândeale domnițe în lanțuri zac robite,
Și cum tăiați pieriră coconii amândoi,

Pe-un mal de râpă calul și-oprește deodată,
Privește plin de turbă spre zarea-nflăcărată,
Și alba barbă-și smulge și blestemă hain,

Și-amenințând văzduhul, cu pala-n mâna dreaptă,
Se-ntoarce Voievodul mânat de-un aprig chin
În valea unde lupta și moartea îl așteaptă.

1904

În sfânta mănăstire de-ai mei părinți zidită,
Muncindu-mi fără milă sărmanul trup uscat,
Acoperit de zdrențe, de ani împovărat,
Îndur sub bolți de jale o soartă urgisită.

Frumoasă-am fost odată, senină, fericită,
A țării mândră Doamnă – dar lumea m-a uitat –
Și-adesea amintindu-mi de visul spulberat
Crunt inima-mi zvâcnește și sângeră rănită.

Căci viața mea în lacrimi și-a oglindit izvodul
De când cu oastea-i, falnic, ursitul meu, Voievodul
Purces-a să înfrunte păgânele urdii;

Din șea îl prăbușiră hangerele haine –
De-atunci cad în ruină mărețe curți pustii
Și eu îmi rog sfârșitul, dar moartea nu mai vine.

1904

Tăiat-au de Rusalii pre jupan...

Pe-o culme, lângă-un iezer, durează-o mănăstire
Boerul... Mult bătrân e: dinți nu mai are-n gură,
Postește, se grijește, bârfește și strâmb jură,
Stă cuvios în strană și zice din psaltire.

E mic de stat, fățarnic, semeț și crud din fire,
Viteaz spătar fu-n lupte, dar azi când barba-e sură,
Cu dreapta se închină, cu stânga smulge, fură,
Despoaie și ucide în setea-i de hrăpire.

De neam e Basarabă, și rudă cu Voievodul,
De bogății e putred și-l blastămă norodul,
Dar, la Stambul, îl sapă Cislar-Aga harapul.

Și tocmai de Rusalii, când plin de veselie
Așteaptă să-i sosească fermanul de domnie
Îl prind cu pâri ascunse și-armașu-i taie capul.

Nimic nu o-mblânzește, nimic nu o-ncovoiaie,
Ani are peste sută și multe-a pățimit:
Tot neamu-i, soțul, fiii, de sabie-au pierit,
Dar n-a putut durerea s-o frângă, nici s-o-nmoaie.

Și fără preget luptă, împilă și jupoaie;
Ea taie-n carne vie și sufletu-i cernit
Cu toată răzbunarea e tot nemulțumit –
Așa cumplit o arde năprasnica văpaie

A urii. Iar când noaptea l-a candelii lumină
Bătrâna ce veghează, stingheră și haină,
Trecutul răscolește, din ochi îi dau scânteii.

Nu plânge, dar veninul o-nnăbușe, greu geme,
Afară urlă vântul și peste capul ei
Pogoară stoluri negre de groaznice blesteme.

1908

Bea voios și ospăta...

El de măririi deșerte, de faimă, nu visează,
Domnia n-o râvnește, de curte stă străin.
Ca dânsul nimeni altul bun nu e, nici blajin,
Pe toți îi miluiește, cunună, creștinează.

Dar armele iubește și caii, des vânează,
Și-mbelșugata-i viață își toarce firul lin,
Mărinimos și darnic, cu cugetul senin,
El tot mereu petrece și bea și ospătează.

Așa un veac trăit-a, voios și înțelept,
Și când l-au dus în raclă cu mâinile pe piept,
L-a plâns ca pe-un părinte mulțimea-ndurerată;

Și dacă cronicarii uitării-l hărăzesc,
În cântece-amintirea-i e de popor păstrată,
Și tainic pe mormântu-i bătrânii ulmi șoptesc.

1909